

Institutionen för individ och samhälle Högskolan Väst
Socialpedagogiska programmet campus Vänersborg
Examensarbete i socialt arbete 10 p
Bente Pegrell
HT 2006-09-25

Fånga leken
**- En studie om lekens betydelse för barn med olika funktionsnedsättningar –
Iakttagelser genom deltagande i barns lek**

Författare: Bente Pegrell
Handledare: Hans Erik Hermansson

C-uppsats 10 poäng
Socialpedagogiska programmet
Institutionen för individ och samhälle/högskolan Väst

Abstract

“Games children play” is a study about the importance of playing with a focus on a group of disabled children. I have made some observations by participating in these children’s play at an accommodation. My interest arose when I worked as holiday substitute at an accommodation for disabled children.

The purpose with the study is to carry out participation observations and look for signs and events that show the importance of children’s play. I also want to see how the play appears among the children in their stay at the accommodation.

The main questions in this study concern four themes four themes that are play, climate, environment and staff. To carry out my study I have chosen to make the observations at the accommodation in question. At working hours I perform my observations by participating in my everyday tasks. With the help of L. Vygotskijs theory about the importance of play I will try to analyse my observations and look for answers as I have mentioned above. By participating in the children’s play I’ve got four courses of events. The children’s play goes from ballgame to role-play. During the theme play, I was taking part when two girls were playing a role-play. During the theme environment I was playing masquerade with a girl, during the theme climate I was playing horse with one of the children and during the last theme staff I was playing bandy with two of the children. During my observations and my theoretical work I found out that by playing different games the children learned to act different sense of substance. They learned social behaviour rules. By participating in the play the pedagogues are stimulating the development. A playful adult is the most stimulating factor for the children’s play. The children are developing their social skills when they are playing. The environment can make the play inspiring or obstructing. The staff’s way to be can be a huge inspiration source which invites and allows the children to play. The climate is about the attitude to play, and if the climate is allowing play and if it allows play to take time and place, the play can be developing in many ways.

Keywords: Play, participate, accommodation for disabled children, importance, climate, environment, staff, pedagogue.

Innehåll	Sid.
1. Inledning.....	4
2. Bakgrund.....	5
2.1 <i>Lek.....</i>	<i>6</i>
2.2 <i>Korttidsboende.....</i>	<i>6-7</i>
2.3 <i>Barn och ungdomar på korttidsboende.....</i>	<i>7</i>
3. Teori.....	8
3.1 <i>Vygotskijs syn på leken.....</i>	<i>8-11</i>
3.2 <i>Lek i olika åldrar.....</i>	<i>11-12</i>
4. Syfte.....	12-13
5. Metod.....	14
5.1 <i>Deltagande observation.....</i>	<i>14-15</i>
5.2 <i>Fältet.....</i>	<i>15-16</i>
5.3 <i>Tillvägagångssätt.....</i>	<i>16-17</i>
5.4 <i>Arbetsätt.....</i>	<i>17-18</i>
5.5 <i>Deltagande roll.....</i>	<i>18</i>
5.6 <i>Förhållningssätt.....</i>	<i>19-20</i>
5.7 <i>Etiska aspekter.....</i>	<i>20</i>
6. Resultat.....	20
6.1 <i>Lek.....</i>	<i>21-22</i>
6.2 <i>Egna kommentarer.....</i>	<i>22</i>
6.3 <i>Miljö.....</i>	<i>22-23</i>
6.4 <i>Egna kommentarer.....</i>	<i>24</i>
6.5 <i>Klimat.....</i>	<i>24-25</i>
6.6 <i>Egna kommentarer.....</i>	<i>25</i>
6.7 <i>Personal.....</i>	<i>25-26</i>
6.8 <i>Egna kommentarer.....</i>	<i>26</i>
6.9 <i>Analys.....</i>	<i>26-28</i>
7. Diskussion.....	28
7.1 <i>Socialpedagogik.....</i>	<i>30-33</i>
8. Litteraturhänvisningar.....	34

1. Inledning

Jag har under mina studiers gång börjat intressera mig mer och mer för leken och dess betydelse för oss människor och främst barn. Detta är något jag fått erfarenhet av, när jag för drygt ett år sedan fick semestervikariat på ett korttidsboende för funktionsnedsatta barn och ungdomar. Lek är något vi ägnar oss åt genom hela livet mer eller mindre, inte bara som barn. Lek presenteras av forskare och kunniga inom området som en viktig och betydelsefull aktivitet, och jag ser leken som extra värdefull och betydelsefull för barn och unga med funktionsnedsättningar. Leken har många funktioner, och mycket av det som redan har forskats om handlar om lekens betydelse i skola eller framförallt förskola. En del forskning jag stött på rör även traumatiserade barns behov av lek och lekens betydelse hos de barn som inte leker, men väldigt lite av de fakta jag tagit del av handlar om funktionsnedsatta barn och deras behov av just leken. Det fick mig att öppna ögonen och vilja ta reda på mer om just funktionsnedsatta barns lek. Eftersom jag arbetar med dessa barn och unga såg jag en ypperlig chans att kunna försöka utforska detta område genom min arbetsplats. Genom att vara med i leken ville jag se hur leken ter sig och även se vilken betydelse leken har för barnen. Detta för att jag anser både gruppen barn och ungdomar med funktionsnedsättningar, men även verksamheten korttidsboende som en något bortglömd och oprioriterad grupp. I skola, förskola och fritidshem har leken en stor betydelse och en central roll, och i läroplanen finns leken med som något befintligt. Jag saknar prioritering av lek inom verksamheten korttidsboende. Borde inte leken ha en mer central roll även här? Jag hoppas att min studie kan uppmärksamma andra och få både barnen och ungdomarna som grupp och verksamheten som område mer i rampljuset och inte i skymundan.

Någon som forskat inom området lek och funktionsnedsatta barn, och vars tankar fortfarande är av stort värde idag, är den ryske språkforskaren Lev Vygotskij. Hans teorier är viktiga och relevanta i min uppsats då han är en av de mest inflytelserika forskarna i detta område. Hans teorier är fortfarande högst aktuella för pedagoger, och jag ansåg hans teorier som relevanta när man som jag, studerar leken.

2. Bakgrund

Som titeln i mitt arbete "Fånga leken" antyder har jag med denna studie som avsikt att genom min arbetsplats på ett korttidsboende med funktionsnedsatta barn och unga delta i deras vardagliga lek och försöka förstå vad leken har för betydelse för dessa individer. Då leken väldigt ofta förklaras som något oerhört viktigt för barn, borde leken förklaras som något extra viktigt i arbetet med barn med funktionsnedsättningar.

Inledningsvis har jag börjat med att förklara hur jag ser på leken, hur jag tror leken ser ut och vad jag tror leken har för betydelse för barn och unga med funktionsnedsättningar. Jag ser leken som en sysselsättning som barn ägnar sig åt för att dom tycker det är otroligt kul. Leken kan vara lärande, uppfostrande, ge social samvaro eller vara ett sätt att bearbeta en traumatisk upplevelse på. Många lekar går ut på att imitera vuxnas beteende, som när barn leker affär, mamma eller barn exempelvis. Andra lekar jaga, leta, smyga, gömma sig och bygga koja. Leken innehåller allt som hör till livet, det vill säga glädje, sorg, rädsla, lycka osv. Genom att leka utvecklar barn förutom den fysiska förmågan även sitt språk, sin språkförståelse och sin uttrycksförmåga. Något som utvecklas också genom lek är förståelse av begrepp, djupinlevelse och inre bilder. Samarbetsförmågan, kreativiteten, fantasin, förmågan att kompromissa, intresse för att prova, turtagande, att ge och ta, samförstånd, ömsesidighet, sociala regler, empati, koncentration, bearbetning av verkligheten är bara några saker som är under utveckling genom och i användningen av leken. Leken är engagerande och har ett stort värde för barnets utveckling, på alla sätt, inte minst utvecklingen av barnens personlighet.

Jag har här ovan försökt lyfta fram vad min uppsats kommer att handla om. Den handlar om hur leken kan se ut, vad leken kan ha för olika betydelse för barn och unga med funktionsnedsättningar. Jag har även skrivit om vad vuxna har för roll i leken med dessa barn, men framför allt vilken roll och betydelse pedagogen har för barnen i deras lek, och för lekens existens. Jag har använt mig av en källa i mitt försök att visa på mer specifikt vad min studie handlar om. I boken Social omsorg 2000 har jag tagit begrepp som jag använder mig mycket av i min uppsats. Inledningsvis tänkte jag förklara vad det är för slags verksamhet jag gjort mina studier på, och vilka människor som vistas där.

Innan det har jag tagit upp mer övergripande information om det område som verksamheten korttidsboende och gruppen av individer berörs av, social omsorg.

2.1 Social omsorg

I socialtjänstlagen står det om den sociala omsorgens mål, värderingar och arbetsprinciper. De handlar om integritet, självbestämmande, valfrihet, värdighet, trygghet, helhetssyn, normalisering, närhet, kontinuitet, flexibilitet, integration, rättssäkerhet, individualisering, utvecklande, livskvalitet och jämlikhet. I lagen om stöd och service till vissa funktionsnedsatta finns mål och riktlinjer skrivna. Enligt lagen ska verksamheten främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för dem som berörs av lagen (5 §). Riktlinjerna står i 6 § och 7 §. Respekt för självbestämmande och integritet är särskilt viktigt för den här gruppen. Omfattande stödbehov innebär större risk för att integriteten hotas. Samarbete med andra berörda myndigheter ska ske, för att individens totala behov ska kunna tillgodoses och för att en helhetssyn och kontinuitet ska råda. Insatser ska vara varaktiga, för att individen ska kunna kontrollera sin situation och de ska även vara lättillgängliga och stärka individens förmåga att leva ett självständigt liv och stöd måste anpassas efter varje individs behov. Omsorgen ska hjälpa till att stimulera olika sinnen och förmågor. Mångsidigheten är viktig. Man kan nå fram genom syn, hörsel, lukt, smak och känsel. Motoriken kan tränas i lustbetonade aktiviteter som bad, dans, teckning och genom olika arbetsuppgifter. Aktiviteterna ska samtidigt vara roliga och spännande! Brist på upplevelser sänker vakenheten, försämrar koncentrationen och inläringen. Understimulering kan också leda till destruktivt beteende. (Wiberg & Arvidsson 2001)

2.2 Korttidsboende

Under omsorgen finns en rad verksamhetsområden, och det verksamhetsområde jag varit i kontakt med under min studies gång är ett korttidsboende. Ett korttidsboende fungerar som en korttidsvistelse utanför hemmet. Det är en särskild insats enligt LSS. Syftet med korttidsvistelse är att den ska dels ge individen som har funktionshinder chans till rekreation och miljöombyte. Den ska dels ge anhöriga avlösning. Korttidsvistelsen kan ordnas hos stödfamilj, lägervistelse eller på särskilda korttidsboenden. (a.a.)

Där ska individen kunna fortsätta med sina vanliga aktiviteter. Korttidsvistelsen ska kunna utgå regelbundet och i akuta lägen. (Wiberg & Arvidsson 2001)

2.3 Barn och ungdomar på korttidsboende

De flesta barn och ungdomarna som vistas på korttidsboenden får stöd och hjälp inom ramen för Socialtjänstlagen, SoL. LSS, Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, är en kompletterandelag som endast gäller de individer som har ett omfattande funktionshinder. LSS är även en rättighetslag, och med det menas att man har rätt till vissa bestämda insatser, om behov finns och om man som individ uppfyller de krav som finns i lagen. De individer som omfattas av LSS är enligt lagen personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd. Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom är också inom ramen för LSS. Dessa individer är ingen enhetlig grupp. Det enda gemensamma är den intellektuella funktionsnedsättningen. I övrigt är de lika olika som alla andra. Många fungerar bra i en välkänd miljö, och funktionsnedsättningen märks inte, men i en främmande miljö framträder funktionsnedsättningen tydligare. ”Hjärnan är mycket utvecklingsbar. Det gäller också vid hjärnskador och begåvningsnedsättningar. För att utvecklas behöver hjärnan användas. Det sker genom stimulans och träning i en känslomässigt trygg miljö. Stimulansen ska ligga på rätt nivå och vara lustbetonad. Någon ”drill” ska det inte vara. Det motverkar syftet! Man vet T.ex. att en torftig miljö kan bidra till begåvningsnedsättning.” (a.a.)

3. Teori

För att koppla ihop min uppsats till den teoretiska delen har jag valt att använda mig utav Lev Vygotskijs teori om lek och pedagogik. Jag har främst använt mig utav Ivar Bråtens bok om Vygotskij och pedagogiken därför att efter nära medarbete med Aleksandr Luria som var en av grundarna till neuropsykologin, kom neuropsykologiska inriktningen att få stor betydelse för Vygotskij i det arbete som han ägnade åt psykiskt störda barn och barn med förståndshandikapp. (Egidius 2002) Vygotskij har utvecklat sina teorier utifrån bland annat Alexander Potebnja, Durkheim, Hegels, Watson, Thorndike och sina idéer om barns

utveckling har Piaget varit en källa. Pedagogisk förändring är ouplösligt förknippad med Vygotskijs psykologiska teorier. (Bråten 1998)

3.1 Vygotskijs syn på leken

Vygotskijs pedagogiska teorier formades i dåtidens ryska kultur och vetenskap. En social situation som präglades av revolution, inbördeskrig, utländsk intervention och ekonomisk kris. Efter oktoberrevolutionen drev tusentals ryska barn i alla åldrar omkring på städernas gator som tragiska offer för revolution och inbördeskrig. Dessa barn representerade enorma medicinska, sociala, psykologiska och pedagogiska problem. De bildade en viktig praktisk bakgrund till Vygotskijs oavbrutna intresse för avvikande beteenden och utvecklingsstörningar. Det var ett stort problem att finna effektiva sätt att identifiera och rehabilitera barn med olika funktionshämningar. Vygotskij blev pedolog i ett arbetssätt kallat pedologi som kom som försök till en lösning. Området studerade barnet som hel människa. Vygotskijs verk täcker ett brett fält inom psykologi och pedagogik. Han hade ett ihållande intresse för psykologiska störningar av olika slag. Han tog upp teman som språkinläring för döva och stumma barn, tankeprocesser vid schizofreni och rehabilitering av afatiker. Andra teman var barns utveckling av begrepp och språk, barns teckenutveckling och barns lek, som Vygotskij sysselsatte sig med ingående. (a.a.)

I Bunkholdts bok Från födsel till pubertet står det att Vygotskij såg aktivitet som grundläggande för att barnen ska kunna lära sig något om omvärlden. De första och mest grundläggande erfarenheterna som barnen är med om är de mellanmännsliga, samspelet med andra människor. (Bunkholdt 1995)

Genom samspelet med andra lär sig barnet språket, och genom språket konstruerar barnen sin värld och ger den mening. Barn lär sig att göra saker tillsammans med andra, innan de kan handla självständigt. Vygotskij skiljer mellan två nivåer i barns kognitiva utvecklingsnivå. På den ena nivån kan barnen hantera och klara av uppgifter på egen hand. På den andra nivån kan barnen agera med hjälp och stöd från andra. På ett pedagogiskt sätt kan man ge barn en uppgift som ligger en bit från deras färdighetsnivå när det gäller att lösa uppgifter på egen hand och sedan ge dem stöd och hjälp i deras lösningsförsök. Med hjälp av sådana positiva

erfarenheter av problemlösning utvidgar barnen sitt erfarenhetsområde och rör sig framåt i sin utveckling. (Bunkholdt 1995)

I Bråten tas Vygotskijs syn på lek upp, och enligt honom fyller lek en funktion i den psykiska utvecklingen. I leken sträcker sig barnet utöver sin aktuella nivå. Lek har ett utvecklingsvärde om de föregår, och medför en utveckling. Inlärningsprocessen i leken är god, i de fall den föregår barnets utveckling och väcker en rad funktioner som befinner sig på ett mögnadsstadium i zonen för den närmaste utvecklingen. Barnet utför via leken ett handlingsmönster som konstruktivt framtvingar barnets utveckling. När barn efterliknar andras beteenden i leken är detta nära förbundet med förståelse. I en lek står vi inför en intellektuell, förnuftspräglad imitation, där tillägnandet av en lösningsmöjlighet ofta inträder ögonblickligen och en gång för alla. I de fallen får vi imitation med förståelse. Varje lek, varje färdighet och varje tema har sina grundelement, och varje ämnesområde sina konstituerade begrepp. Det är ett språng mellan själva inlärningsprocessen, som följer på leken, och barnets egen utvecklingsprocess. Leken förebådar någonting nytt med förmågan att handla i en tänkt situation. Därför är minnet en psykisk strukturförutsättning för barns lek, i den meningen att leken befriar barnet från att vara bundet av en omedelbart given situation. I leken börjar barnen frikoppla betydelsen från själva föremålen. De börjar själva producera betydelser i en tänkt situation. Betydelsen frikopplas från föremålet, och till exempel en tråkloss används som en hund, och handlingarna börjar utgå ifrån betydelsen. Så lär sig barnen genom lek att spela med olika betydelseinnehåll. Förhållandet till verkligheten blir friare, då den inneboende motiverande kraften i föremålen försvagas. (Bråten 1998)

Enheten mellan affektion, handling och perception suddas ut en aning och i och med att barnet lär sig att skilja mellan betydelsefältet och det visuella fältet. Handlingarna bestäms av idéer och föreställningar, inte av tillfälliga infall. Leken har inte sitt ursprung i synkretiska bilder, den är nära förbunden med regelföljande beteende. Mead skiljer leken i två olika typer, rollimitation och spel. Rollimitation fordrar att barnet internaliserar sina attityder och handlingar som utgångspunkt för vad det gör, när det uppträder som exempelvis doktor, polis eller lärare. Det betyder att barnet måste organisera en uppsättning handlingar och förknippa

dessas med en bestämd roll. Rolleken blir en social invigning i att tillägna sig medvetna symboler om sociala roller. Spel förbinder en uppsättning responser på en uppsättning roller som är koordinerade i förhållande till spelets syfte, exempelvis fotboll med angivet mål och mening. Det fordrar en social koordinering av handlingarna. Varje deltagare i spelet har en enhetlig uppfattning om spelets mening, och varje enskild handling får mening eller mister sitt syfte. Lek och spel är därför något som lär barnen att kontrollera sitt beteende i ljuset av socialt koordinerade handlingar. Ofta leker barn utan att själva förstå de motiv som ger upphov till leken. Leken utvecklar förmågan att bedöma handlingar utifrån regler som finns inbyggda i spelet. Leken är regelbaserad även då det inte rör sig om en lek med formulerade regler som skapas på förhand. När ett barn leker mamma följer barnet reglerna för modersbeteendet. I det omedelbara livet är barn naiva i sitt uppträdande. I leken kan två systrar leka systrar. De blir då mer medvetna om vad det innebär att vara systrar. De fångar beteende i form av bestämda handlingsregler. Bara de handlingar som stämmer med reglerna för systerbeteende accepteras då. I leken väljer barnen situationen, men inte det som betonar deras relationer som systrar i förhållande till främmande vuxna. Det som passerar obemärkt av barnet i verkliga livet, blir beteenderegler i leken. På det sättet blir den dolda sociala koden mer medvetandegjord i och genom leken. (Bråten 1998)

Lekens regler skiljer sig från de yttre regler som vuxna ålägger barnen. I den meningen är lekens regler barnens egna. Lekens regler banar väg för självbestämmande och självpåtagen behärskning. Hos barn finns ett överskott av tendenser, impulser och önsknings. Barnet låter inte sina önsknings uppfyllas genast, fast varje fördröjning av uppfyllelse är besvärlig. Intervallet mellan motiv och förverkligande är extremt kort. Mognar vi inte socialt på den här punkten, blir vi barnsliga i vårt uppträdande. (a.a.)

Leken är ofta att betrakta som ett imaginärt och illusoriskt förverkligande av orealiserbara önsknings. Leken ställer hela tiden krav på barnet emellertid, krav som gör att det måste handla i strid med den omedelbara impulsen. I och med att barnet rättar sig efter lekens regler, ger det avkall på något som det har lust till. Att leka med det frestande är utmanande för viljestyrkan. Självrespekt uppstår om detta att följa reglerna känns rätt. Barn lär sig handla viljemässigt efter egna beslut. Leken främjar därför subjektets vilja och kreativitet. Man lär sig att leka med sociala betydelser, handlingar och förklädnader. Utifrån sådana perspektiv är

leken en källa till utveckling. Lek och spel visar oss avgörande strukturer för människan som kreativt subjekt. (Bråten 1998)

3.2 Lek i olika åldrar

Hur barn leker beror en hel del på hur gamla de är. Inom verksamheten korttidsboende är barnens åldrar relativt spridda, de kan vara allt ifrån små barn till tonåringar. Att ha i åtanke är att barnen som vistas på korttidsboende inte alltid betar sig utifrån deras ålder, på grund av deras funktionsnedsättning.

I Bunkholdts bok framgår att lek utgör en stor del utav barnens liv och har därmed stor betydelse för deras utveckling. Under barnets första år brukar det kretsa kring funktionslek. Barnet leker med sin kropp på olika sätt, bland annat genom att stoppa saker i munnen, röra på armar och ben och skaka och kasta olika föremål. Barnet lär sig på så vis om sig själv och om hur omvärlden fungerar. Under barnets andra år är symbollek det som används och även låtsaslek. Genom dessa lekar upprepar barnet de händelser de varit med om i vardagen. Efter ytterligare ett år leker barnet med hjälp av föremål som kastruller, paraplyer, bestick och liknande i sin fantasilek. Leken börjar präglas av tillsammanslek, korta stunder och på enkla sätt, och det slutar ofta i konflikt om saker. När barnet är uppe i åldern fyra till fem år handlar mycket om rollek, en form av låtsaslek. Att låtsas vara någon man inte är kräver en viss intellektuell förmåga, att man kan föreställa sig något som inte är. Barn lär sig mycket av sina rollekar tillsammans med andra barn. Lekformen kräver samarbete, barnen lär sig om regler och hur man förhåller sig till dom. De lär sig mycket om deras och andras perspektiv. Barn använder leken till att utforska andra delar av sin omvärld. Det är viktigt att barnen får nytt material till sina lekar, och att det varken är för enkelt eller för svårt. (Grönvall)

Barn i åldern fyra till fem år är duktiga på att använda leken till att bearbeta otäcka eller obegripliga händelser de varit med om. När barnen närmar sig skolåldern tar regelleken över. Det kan handla om kortspel, utelekar eller läggspel av olika slag. Till en början är barnen ganska fria i sina val av regler, och hur de ska tolkas. De tillämpas så att deras egna behov blir tillgodosedda. Längre fram blir reglerna viktiga i sig och barnen tolkar dom bokstavligt. Ännu längre fram uppfattas reglerna som användbara redskap för att få ett fungerande samspel. (Bunkholdt 1995) I samspel med andra utvecklar barn sociala färdigheter genom leken. De lär

sig hur deras beteende mot andra får effekt på medmänniskor, och de lär sig vad som accepteras i samhället. Emotionellt blir barn genom lek medvetna om sina känslor och de lär sig hur de kan hantera dem. Den kunskap barnen får i och genom leken kan utvecklas och förstärkas. Enligt Grönvall har vuxna genom sina attityder en stor inverkan på barns lek. Barns möjlighet till utveckling är ofta beroende av vuxnas förståelse, uppskattning och erbjudande av varierande lekmöjligheter. Grunden för lek är tillit och förtroende, ömsesidighet och samförstånd. (Grönvall)

Utifrån min litteraturgenomgång och främst Vygotskijs teorier och hans arbete med funktionsnedsatta barn har jag nu gjort en introduktion till vad min studie grundar sig på. Mycket av det som nämns handlar om hur leken fungerar, vad som gör att leken fungerar, hur leken hålls fungerande och hur vuxna runt omkring leken bör fungera. Av innehållet i litteraturen framträder fyra betraktelsefält som jag tagit fasta på. Dessa betraktelsefält handlar om leken som en betydelsefull aktivitet, om klimatet som lekens existens, om miljön som lekens inspirationskälla och om pedagogen som lekens bränsle. Dessa fyra fält är basen i mina observationer, och dess innehåll fylls utifrån mina erfarenheter i studien. Utifrån ett socialpedagogiskt tankesätt ska jag försöka knyta ihop mina betraktelsefält med det övergripande tänket i min utbildning.

4. Syfte

Mitt syfte med studien är att genom en period på fem månader på min arbetsplats på ett korttidsboende göra iakttagelser genom deltagande i barnens lek, och med ett sökande förhållningssätt söka svar på lekens betydelse för barnen i deras vistelse på korttidsboendet.

Detta för att jag anser leken som betydelsefull för barnen på alla utvecklingsplan, främst med tanke på deras funktionsnedsättning då leken borde vara ett hjälpmedel till att underlätta vardagen. Verksamhetsområdet korttidsboende är en mindre omtalad grupp när det gäller i kombination till lekens betydelse för dess målgrupp. Därför har jag ett extra brinnande intresse att försöka se samband mellan lekens betydelse och korttidsboende. Och just området korttidsboende är relevant i det centrala område som mitt arbete belyser, alltså att undersöka lekens betydelse och belysa hur leken ter sig hos barn och unga med olika

funktionsnedsättningar. Och genom detta ska jag i min diskussion försöka se vart socialpedagogiken kommer in. Frågeställningar jag valt att arbeta med utspelar sig ifrån fyra betraktelsefält. Det handlar om leken, klimatet, miljön och personalens roll. Utifrån dessa frågeställningar vill jag genomföra mina iakttagelser och bearbeta informationen på så sätt att jag finner svar på vad leken har för betydelse hos dessa barn. Först och främst vill jag att min studie ska framhäva ett ganska så outforskat forskningsområde, och min uppsats kanske kan komma med nya infallsvinklar som tidigare inte belysts. Förhoppningsvis kan den ge nya idéer, öppna nya ögon, intressera liknande verksamheter att se leken som en mer prioriterad aktivitet än vad den kanske är idag. Jag vill se hur leken ser ut, se om det finns speciella faktorer som inverkar på hur leken fungerar, se på vilket sätt leken får inspiration och titta efter hur klimatet påverkar leken. Hur man skapar en lekfull atmosfär, vilken plats leken har, på vilket sätt miljön påverkar leken, vad som gör att miljön lockar till lek och hur det tidsmässiga utrymmet för lek ser ut, är frågor jag söker svar på. Vilken betydelse personalen har för barnens lek, vad personalen har för roll i leken och på vilket sätt personalen påverkar leken, är ytterligare frågor jag ställer mig. Jag vill slutligen analysera vart någonstans socialpedagogiken kommer in i relationen mellan lek, funktionsnedsatta barn och korttidsboende. För att avgränsa mig något i mitt arbete har jag valt att fokusera mig främst på leken och barnen men går även in lite på pedagogerna och deras roll i leken. Min studie rör alltså kvalitativ forskning där jag engagerar mig i en social miljö under en lång tid, och försöker få en bild av en grupp människor. Den sociala miljön är verksamheten korttidsboende och gruppen är barnen som vistas på korttidsboendet.

I avsnittet som följer har jag valt att ta upp mina egna reflektioner som rör metodval, genomförande, funderingar jag har haft innan observation och mina etiska överväganden bland annat. Funderingar jag har haft innan mina observationer har jag sammanställt här för att belysa mitt förhållningssätt, och även funderingar och frågeställningar som dykt upp efter observationerna.

5. Metod

Eftersom jag arbetar på ett korttidsboende och har arbetat där i drygt ett år har jag valt att göra min studie utifrån iakttagelser på min arbetsplats, på arbetstid, genom deltagande observation. I mina iakttagelser har jag valt att utgå ifrån mina frågeställningar som jag kategoriserat i fyra betraktelsefält. Fälten är lek, klimat, miljö och personal. Jag har plockat ut fyra händelser som jag genom att delta i leken har varit med om under en femmånadersperiod, då jag arbetat och observerat inom verksamheten. Dessa händelser har jag bearbetat och analyserat utifrån mina fyra fält med innehållande frågeställningar för att söka svar. Utifrån dessa frågeställningar har jag genomfört mina iakttagelser och bearbetat informationen på så sätt att jag får svar på vad leken har för betydelse hos dessa barn. Min studie kommer sedan att genom små noveller redovisa mina resultat för att försöka få en så bra presentation som möjligt av min studie. Under det första temat lek har jag tre frågeställningar. Hur ser leken ut, vilka faktorer inverkar på hur leken fungerar och på vilket sätt får leken inspiration? Sedan har jag temat klimat. Hur påverkar klimatet leken, hur skapar man en lekfull atmosfär och vilken plats har leken? Miljö är nästa tema, och frågorna är följande. På vilket sätt påverkar miljön leken, vad gör att miljön lockar till lek och hur ser det tidsmässiga utrymmet ut för lek? Det tema som kommer sist är personal, och innehåller även det tre frågeställningar. Vilken betydelse har personalen för barnens lek, vad har personalen för roll i leken och på vilket sätt påverkar personalen leken? Metoden jag valt och som jag tyckte passade bäst utifrån mitt syfte är deltagande observation. Jag har utgått ifrån Bryman och Fangen i mitt syfte att förklara mitt metodval.

5.1 Deltagande observation

I Brymans bok om samhällsvetenskapliga metoder står det att kvalitativ forskning är när forskaren engagerar sig i en social miljö under en lång tid, och försöker få en bild av en grupp människor.

Men att få tillgång till organisationer är inte alltid så lätt. Då forskaren väljer en social miljö som utgångspunkt för en undersökning kan forskaren använda sig av flera olika kriterier vilka ska styras av det mer allmänna forskningsområde som är av intresse. (Bryman 2002) Att få tillgång till fältet var relativt lätt för mig eftersom det är min arbetsplats. Jag har arbetat på undersökningsenheten i drygt ett år, och arbetar där fortfarande. Jag känner både personalen, barnen, föräldrarna och verksamheten väl. Eftersom jag arbetat kontinuerligt i verksamheten under en relativt lång tid, känner barnen mig väl då jag är en del av personalen. Både barn och

personal har större chans att känna sig trygga då vi ses relativt ofta. Jag valde därför att göra iakttagelserna på min arbetsplats under arbetstid, då jag såg det som en fördel, eftersom jag gör iakttagelserna i en för mig och barnen avslappnad och vardaglig miljö. Genom mina observationer kommer jag att befinna mig på fältet bland barnen i situationer som framstår naturliga för dem. Fangen skriver i sin bok om deltagande observation att metoden innebär att befinna sig ”på fältet” bland deltagare, i situationer som framstår naturliga för dem.

Deltagande observation är en metod där du deltar som forskare och som människa. (Fangen 2005)

5.2 Fältet

Ett ideal när du genomför deltagande observation är att upparbeta en så intim kunskap som möjligt om den miljö som ska studeras. Ju längre du är tillsammans med dem du ska skriva om, ju mer detaljerad information får du om dem och du får en mer sammansatt information. Följaktligen kan du känna att det blir svårt att beskriva fältet. Den klara fördelen med långvariga fältarbeten är att du får ett mycket rikt material, och i högre grad kan vara säker på att dina tolkningar håller måttet, därför att du har en lång rad observationer som pekar mot samma mönster. I vissa fall, där det tema du är ute efter, är mer avgränsat, kan du nå en mättnadspunkt där du inte längre känner att du lär dig något nytt om det du är ute efter. Du måste därför lita till ditt sunda förnuft när du ska uppskatta att du har tillräcklig information för att avsluta på ett försvarbart sätt. Som deltagande observatör måste du engagera dig i de människor du studerar, och delta i samspel och samtal med dem. Du kan inte ställa dig utanför och inta en ren åskådarposition och endast notera intryck av vad de gör. Du måste själv delta – för att få trovärdiga data, och för att inte inverka på situationen. Deltagande innebär att du deltar i ett allmänt socialt samspel med dina forskningssubjekt. (Fangen 2005)

Genom att observera människor under en lång tid kan du skapa dig en enhetlig bild av deltagarna. Detta kan ge en bredare utgångspunkt för tolkningar och kan göra dig känslig för de mindre uppenbara sidorna av det fält du studerar. (Fangen 2005) Jag valde att göra mina iakttagelser genom deltagande observation, på min arbetsplats. Varför jag inte valde ett annat korttidsboende var för att jag ansåg mig få ut bäst data av att vara i en för mig känd miljö. Jag kommer på min arbetstid på korttidsboendet att i mitt arbete med barnen iaktta händelser som rör leken. Om jag då känner barnen på boendet tror jag att jag på bästa sätt har chansen att få

vara med i leken, då det är ett välkänt ansikte för dom. Genom att jag är med i leken får jag en helt annan kunskap än vad jag får om jag observerar utifrån. Med tanke på barnens eventuella svårigheter för nya människor i deras närmiljö är det nog det bästa för barnen, att de inte ser mig som en främmande människa, utan släpper in mig i deras aktiviteter. Hade jag inte haft en relation till barnen på stället, hade jag kanske haft svårt att få vara med där det händer, och barnen kanske rent utav hade tagit skada av min närvaro. När jag gör mina observationer tänker jag bete mig som på en vanlig arbetsdag, då jag är med de barnen jag har ansvaret för under dagen. Jag är med i deras aktiviteter, vilket innebär olika mycket deltagande beroende på vad som sker.

5.3 Tillvägagångssätt

Som deltagande observatör ställer du in din uppmärksamhet skarpare, och du är hela tiden inställd på att lägga märke till vad de andra gör och säger, och på att lagra detta i minnet. Du är kanske också ute efter vissa aspekter som du söker få bekräftade. Att observera på detta sätt är en förmåga som du i någon mån kan lära dig. Som fältforskare kan du inrikta dig på sådant som ökar din känslighet för vad som försiggår i din närhet. Det är viktigt att ha alla känselspröt ute under dina första vistelser i fält. Som observatör måste du välja att fokusera mer på vissa aspekter än på andra, då det är omöjligt att bevaka ett lika stort intresse för allt hela tiden. (Fangen 2005) I mina iakttagelser kommer jag att lägga extra mycket fokus på leken. Då menar jag att jag kommer memorera det som sker på ett mer användbart sätt än jag gör i vanliga fall. När jag är med barnen kommer jag att som vanligt delta i deras lek, men jag kommer att skriva ner allt i mitt minne, för att i lugn och ro anteckna när jag kommer hem. Jag kommer att ta ut de händelser som satt sig mest hos mig. Dessa kommer jag att kategorisera i fyra teman. I varje tema har jag tre frågeställningar.

Jag samlar in data som handlar om funktionsnedsatta barns lek och utifrån all data, mina teman, frågor och observationer analyserar jag med min teoretiska del och försöker hitta svar på mina frågor. Jag kommer att leta samband mellan mina erfarenheter och data, söka likheter och skillnader för att få fram vad leken har för betydelse. Jag har valt att fokusera på barnen och deras lek, och har inte tänkt ta upp någonting om personalen på korttidsboendet eller verksamheten som sig. Detta för att jag själv arbetar där och att personalen är ovetande om mina observationer. Jag har under min arbetstid inom verksamheten upparbetat en intim

kunskap om den miljön som jag ska studera, och jag har varit och kommer att vara tillsammans med barnen en längre period, och hoppas få mer detaljerad information genom det. Jag har engagerat mig i en för mig sedan tidigare känd social miljö under en lång tid. Jag ska försöka få en bild av barnen och framförallt deras lek.

5.4 Arbetssätt

När du upplever händelser så som deltagande observatör kommer du också med nödvändighet att ha en skärpt blick som gör att du minns bättre. Att ha antecknandet i bakhuvudet medan du observerar gör det lättare att komma ihåg, och du skärper blicken för vad som försiggår.

Vissa forskare litar mycket mer på sina huvudanteckningar än på sina skriftliga anteckningar. När du skriver kan du ofta förvånas över hur väl du minns detaljer som du aldrig trodde du skulle fundera över efteråt. När du observerar måste du ha några hållpunkter för vad det är du ser efter, och hur du ska styra blicken. Det vanliga är att du i tankarna har vissa huvudteman som styr din uppmärksamhet. En öppen, flexibel och ostrukturerad forskningsdesign ökar möjligheten att upptäcka sådant som du inte förväntat dig. (Fangen 2005)

Anteckningarna har jag valt att skriva hemma och inte under iakttagelserna eftersom det är längre stycken. Dels så använder jag mig av händelser som jag varit med om tidigare inom verksamheten. De händelserna som jag tagit ur minnesbanken och som inte är dagsfärska är så väl bevarade och ihågkomna, och därför ansåg jag dem som relevanta trots tidsperioden mellan händelserna. Jag har i mina observationer inte utgått ifrån något observationsschema för registrering av beteenden, utan syftet är att så noggrant och detaljerat som möjligt notera hur deltagarna i en miljö beter sig och ge en beskrivning av beteendet.

Observation av beteende kan man registrera i termer av olika händelser, vilket innebär att man väntar på att något ska hända. Man kan observera och registrera beteendet under en förhållandevis lång period. Observatören iakttar och skriver kontinuerligt ner det som sker. Om man antar en dold observatörroll innebär det att man till största delen slipper problem som att inte få tillträde till en miljö. Forskaren ber inte om lov att få komma in i en organisation. Att forskaren utgör påverkansfaktor är inget större problem. En dold observatörroll innebär att påverkanseffekten minskar genom att deltagarna inte är medvetna

om att observatören är forskare. Risken blir då mindre för att de ska anpassa sitt beteende utifrån forskarens närvaro och åsikter. (Bryman 2002)

5.5 Deltagande roll

Graden av deltagande kan variera över tid. I vissa fall kan du börja med att iaktta, för att sedan involvera dig mer under loppet av undersökningen. Men det motsatta är också möjligt, att du börjar med fullt deltagande för att sedan gradvis dra dig tillbaka, och slutligen bara dyka upp någon gång emellanåt. Idealet är inte att uppnå ett fullständigt deltagande utan snarare söka den grad av deltagande som ger bäst möjliga data. Du måste hitta en roll som är naturlig för dig. Huvudsaken är att du anpassar din deltagarroll till dina personliga färdigheter och hittar en roll som känns naturlig för dig. Att du finns närvarande som forskare kan förändra eller påverka situationer på olika sätt. Idealet är ändå att smyga naturligt in i det sociala sammanhanget, på så sätt att de övriga inte känner sig beklämda av din närvaro, även om de vet att du egentligen inte är "en av dom". Detta innebär inte att du måste delta i samma aktiviteter som de människor du studerar deltar i. (Fangen 2005) Mitt mål i observationerna är att ha en tillbakalutad roll där jag inte bestämmer över barnen. Jag kan inte vara för tillbakalutad, då kan jag också påverka i den meningen att jag verkar ointresserad av vad som sker. Det gäller att hitta en balans i graden av deltagande, och den balansen får jag försöka hålla utifrån den händelsen eller aktiviteten som råder och beroende på hur barnen är i sättet. Jag ser min observatörroll som positiv då allt fungerar som normalt under observationen. Skulle jag besöka en för mig okänd verksamhet skulle jag få en annan bild än vad jag får som en del i verksamheten. Jag tror bara att jag kommer påvisa den normala rytmen och klimatet i verksamheten och hos barnen. Skulle jag komma utöver min arbetstid skulle detta bara förvirra barnen, och det skulle bli svårare att göra iakttagelserna.

Nackdel med min observatörroll i en för mig känd verksamhet kan vara att jag kan ta saker förgivet, och som okänd skulle jag kanske reagera helt annorlunda i vissa situationer.

5.6 Förhållningssätt

Förutom att vara sensitiv gentemot fältet måste du också behålla en kritisk blick på din egen roll och dina egna tolkningar. Du kan bedöma dina observationer utifrån en mängd olika perspektiv, eller också kan du i dina anteckningar hela tiden ställa naiva frågor om det du sett,

för att tränga bakom den förståelse som alla deltagare tar för givet. Det är viktigt att du analyserar din position i fältet utifrån en relationell förståelse. Du bör vara särskilt varsam när du utför deltagande observation bland barn, som har svårt att tillvarata sina egna intressen. Det är viktigt att forskaren har tillräckliga kunskaper om barn för att kunna anpassa både metod och innehåll i sin forskning till den åldersgrupp som ska delta. Viktigare än att tillkämpa sig en neutralitet är att du tydliggör din position och reflekterar kritiskt över den. Du bör vara uppmärksam på att vad du fokuserar på, och hur du presenterar och tolkar det, antingen bekräftar eller kritiserar rådande förhållanden i samhället. Är du väldigt partisk av det aktuella fallet kan det bidra till att du inte har en tillräckligt öppen blick för vad fältet har att berätta för dig. Ju mer involverad du är på förhand, desto viktigare är det att du reflekterar över på vilket sätt dina uppfattningar har påverkat vad du sett och inte sett, och hur du tolkar ditt material. En kritisk tolkning tar som sagt fasta på omedvetna processer, ideologier, maktförhållanden, och andra uttryck för dominans, som medför att vissa intressen döljs på bekostnad av andra. Validitet, reliabilitet och objektivitet bedömer kvaliteten på din forskning. Validitet handlar om i vilken grad dina resultat verkligen kartlägger det fenomen du ska utforska, och i vilken grad dina resultat kan generaliseras till andra sammanhang som liknar det där din studie utförts. Reliabilitet gäller i vilken grad dina resultat kan upprepas eller reproduceras av en annan forskare. Objektivitet gäller huruvida dina resultat är fria från dina förutfattade meningar. (Fangen 2005) Jag har valt att själv delta i barnens lek under mina iakttagelser, då jag ser det som det naturligaste både för mig och för barnen. Här får jag dock ta ställning till min påverkan på barnen. Jag vill påpeka att jag inte är intresserad av att ta reda på hur personalen påverkar barnens lek, utan jag fokuserar mig på vad leken har för betydelse för barnen. Påverkan bör ju ändå finnas med i tankarna.

Jag har dock varit medveten under mina iakttagelser om att jag måste tänka på min påverkan på barnen och personalen runtomkring mig. Självklart har jag reflekterat över mitt förhållningssätt och tillvägagångssätt i förhållande till att det är barn jag har att göra med. Men genom mina kunskaper och erfarenheter inom verksamheten med barnen anser jag mig tillräckligt mogen för att kunna utföra min studie på ett korrekt sätt.

5.7 Etiska aspekter

En dold observation bryter mot grundläggande etiska regler. Deltagarna kan inte ge sitt samtycke till att delta, och undersökningen inbegriper ett visst mål av bedrägeri. Man kränker deltagarnas rätt till ett privatliv som andra inte ska få kännedom om. Detta kan få negativa konsekvenser för forskning i stort genom att människor blir misstänksamma till samhällsvetenskapliga undersökningar. Försök att få stöd av någon inne i organisationen, en person som kan gå i god för en själv och fungera som en garant. Normalt behöver man ha tillåtelse från någon högt upp i organisationens hierarki. (Bryman 2002) Jag har efter många tankar fram och tillbaka kommit fram till att göra mina iakttagelser utan personals, föräldrars eller barns vetskap. I diskussion med verksamhetschefen så nämns ingenting om varesig verksamheten eller barnen i min studie, och ingenting av mina resultat eller slutsatser handlar om något som rör personalen inom verksamheten heller. Jag har ju använt mig av mina iakttagelser vad det gäller barnens lek, och studerar inte personalen i någon mening. Att du får tillgång till det privata betyder att du måste behandla informationen med varsamhet. Etiska dilemman finns i all forskning. Du måste därför alltid reflektera över hur du avancerar, både i din kontakt med de aktuella människorna, i sättet du presenterar dem i dina publikationer och i ditt sätt att förvara data.

För att försöka redovisa mina iakttagelser på ett så bra sätt som möjligt, har jag valt att kategorisera in dem i fyra olika teman. Jag har sedan tänkt att bearbeta dem utifrån tre temafrågor under vardera kategori. Jag ska sedan genom min teoridel och mina iakttagelser söka svar på mina frågeställningar.

6. Resultat

I följande avsnitt kommer jag att redovisa mina iakttagelser i mina fyra betraktelsefält lek, miljö, klimat och personal. Efter varje fält har jag ett stycke med mina egna kommentarer till mina iakttagelser. I diskussionen senare tar jag upp dem ytterligare för att analysera och bearbeta ihop med mina teoretiska litteraturhänvisningar.

6.1 Lek

Under min arbetstid på korttidsboendet har jag upplevt en hel del saker. Jag har många minnen ifrån verksamheten tillsammans med barnen. Jag har upplevt lärorika stunder och givande händelser, och vissa saker jag varit med om har satt sig extra djupt hos mig. En sak som kom att sätta sig extra djupt hos mig är en speciell händelse som jag ofta tänker tillbaka på med glädje. Jag gick på mitt arbetspass en vardagseftermiddag, och började som vanligt med att titta efter vilka barn som snart skulle komma, och läste vilka jag skulle ha hand om idag. Jag såg att jag var uppskriven på två tjejer som kommer ifrån skolan inspringandes i huset snart. Jag börjar förbereda mig, och rätt som det är kommer en sprallig, högljudd och glad tjej in genom ytterdörren. När Sofia hängt av sig sina ytterkläder sätter vi oss och spelar fia med knuff. När vi just börjat spela kommer en inte fullt så sprallig, men glad tjej in och gör oss sällskap. Det är Elin. Vi spelar en omgång fia, och det är svårt att slita sig för att äta mellanmål. Men till slut kan spelet läggas undan och mellanmålet påbörjas. Efter mellanmålet satt tjejerna och funderade på vad dom skulle göra, och medan dom satt där smet jag iväg för att skoja lite med dom. Jag gick och hämtade en dormio. En dormio är egentligen ett hjälpmedel för de barnen som sitter i rullstol. Det är en stor vagn som man kan ligga i när man ser på tv exempelvis. Jag tog med mig vagnen ut till köket där Sofia, Elin och de andra i personalen satt, och la mig i vagnen. Barnen och personalen såg väldigt fundersamma ut. Jag började skrika som ett litet barn, och tjejerna undrade vad i all sin dar´ jag höll på med. Dom tittade på varandra med stora ögon. Efter en stund sa en av de andra i personalgruppen till tjejerna att bebisen nog var hungrig. Tjejerna tittade på mig i vagnen och satte genast i gång att ta fram olika föremål som skulle föreställa mat. Båda två var lika ivriga om att få mata barnet. När dom matat färdigt bebisen kom dom på att det var dags för barnet att sova, så dom skjöv mig i vagnen in i ett sovrum. Dom stoppade om mig och gick ut och stängde dörren. Jag hörde hur de båda tjejerna snattrade och fnittrade utanför.

Jag började skrika som en bebis igen och genast kom de inspringandes och undrade vad det var med barnet. Nu mådde bebisen illa, och Elin och Sofia sprang och hämtade allt som behövdes för att ta hand om bebisen. Det lyste av glädje i ögonen på de båda tjejerna när de sprang fram och tillbaka för att leka att de tog hand om bebisen. När de tyckte att bebisen vilat tillräckligt fick jag komma ut i vagnen ut till köket igen. Leken slutade med att vi bytte roller, så vi turades om att vara bebis och ligga i vagnen. Tjejerna tyckte detta var jättekul, de skrattade så de nästan kiknade.

6.2 Egna kommentarer

Den här händelsen satte sig ganska djupt hos mig just för att det var första gången jag la märke till tjejnarnas brinnande engagemang i en lek. Det som förvånade tjejnerna mest var nog att personalen la sig i vagnen (som egentligen inte är en leksak) och leker bebis. Hade inte personalen lagt sig i vagnen, hade dom förmodligen aldrig kommit på tanken att man kan leka bebis med den, eftersom det är ett hjälpmedel för de barnen som är rörelsehindrede. Varför denna händelse satt sig så djupt hos mig, tror jag är för att de båda tjejnerna såg ut att ha så himla kul ihop. Det var en lek som lektes på ett nytt sätt för dom, och personalen var med i leken. Personal och barn lekte tillsammans på barnens nivå, på deras villkor och enligt deras regler. Det var så kul att få se dessa tjejer att leva upp så i sina roller i leken. Det syntes lång väg att de hade roligt och att de engagerade sig och var samspelade i leken. De gick verkligen in i leken på ett sätt som jag tidigare inte sett eller lagt märke till. Det kändes som att jag verkligen fångade leken i det ögonblicket.

6.3 Miljö

En kväll när jag var på korttids hade jag hand om en tjej i 15-årsåldern. Hon är väldigt lekfull utav sig, men ibland känns det som om vårt utbud av lekmaterial hämmar deras lekmöjligheter. Jag har valt att kalla tjejen för Klara när jag skriver här. När vi hade ätit kvällsmat frågade jag Klara om hon tycker om att klä ut sig, men av hennes blick att döma fick jag inget riktigt svar. Jag förklarade för henne att jag har en stor låda hemma som är full av utklädningskläder. Jag visste att jag skulle ha hand om Klara dagen därpå, så jag sa att jag kunde ta med mig min låda så vi kunde klä ut oss. Nu förstod Klara vad det var jag menade och tyckte att det var en bra idé.

När jag åkte hem senare på kvällen påminde Klara mig om att ta med lådan nästa dag. Det första jag gjorde när jag vaknade dagen efter var att lasta ut lådan med kläder i bilen. Iväg till korttids, och där möttes jag i dörren av Klara som tittade förvånat på lådan jag hade med mig. De andra i personalen undrade vad det var för låda vi bar på, men Klara ville inte visa för någon annan då det var vår lilla hemlighet. Vi fick inte avslöja vad vi skulle göra, vi skulle ha maskerad och det skulle bli en överraskning. Klara och jag släpade in lådan på Klaras rum. Klara öppnade lådan och tittade nyfiket på vad som fanns där. Hon förstod inte

riktigt vad allt skulle föreställa, men hennes blick fastnade på ett par glittrande vingar. Klara frågade vad det var för något. Jag förklarade att det är änglavingar. Klara ville absolut klä ut sig till en ängel. Vi hjälptes åt, och Klara fick på sig de vackra vingarna som glittrade lika mycket som hennes ögon. Jag tog fram en sak som hörde till vingarna, och Klara undrade vad i all sin dar´ det var. Jag förklarade att det var en gloria. En sån som alla änglar har över huvudet. Jag hjälpte Klara på med glorian som var full av glitter. Klaras leende blev bara större och större. ”Vad fin jag är”, sa Klara och sken som solen i sina änglavingar. ”Nu är det bara en sak kvar”, sa jag och tog fram en burk med glitter spray och sprayade i Klaras hår som kom att glittra i alla möjliga färger. Jag talade om för Klara att hon får duscha bort glittret senare så att det inte skaver i hårbotten när hon ska sova. Klara tyckte att det kunde skava, för hon ville ha det kvar. Nu var Klara utklädd och klar, kvar stod jag. Klara drog upp en illröd klänning ur lådan, som jag köpt på second hand inför en möhippa. Den har stora vita prickar överallt, och ser rätt gräslig ut. ”Den ska du ha Bente”, sa Klara. Jag fick även ett stort vitt halsband runt halsen. Det passade ju så bra till klänningen. Som grädde på moset fick jag även ett par stora glasögon att bära, och en enorm handväska. Klara och jag tittade på varandra. ”Vad ska vi föreställa”, frågade jag. ”Du är en gammal tant och jag är en ängel”, sa Klara. Vi var klara och kom fram till att vi skulle gå ut och visa de andra vad vi hade hittat på. Klara fnissade på vägen ut ur rummet, och ännu mer när vi såg de andra i matsalen. De tittade på oss och skrattade. ”Vilken fin ängel vi har på besök”, sa de andra i personalen. Klara hjälpte den gamla tanten som hade svårt att gå. När vi visat upp oss smög vi in på rummet igen, och det var dags att klä ut sig till något annat. Nu ville Klara vara tant. Klara plockade av sig vingar och glorian och istället fick hon på sig klänning och handväska.

6.4 Egna kommentarer

Det fanns inga direkta begränsningar i denna lek. Det fanns en låda, och lådans innehåll gav en rad möjligheter att vraka och välja. Att klä ut sig är inte bara att ta på sig roliga kläder, det är så mycket mer. Klär du ut dig till en tant så tar du en roll där du beter dig som en gammal tant. Du tränas på en rad olika sätt som koordination, empatisk förmåga och din fantasi flödar. Det jag kände som personal i denna situation var, varför jag inte gjort detta tidigare. Det behövdes inte mycket för att hitta på något annorlunda och kul. Det krävdes inte mycket av

mig som personal heller. Det som behövdes var en låda med kläder, att gå över gränser, att ge av sig själv och finnas där och att delta på Klaras nivå. Vi fick en rolig stund tillsammans och detta kommer Klara minnas. Kanske kommer det fler tillfällen då hon kan vara med om liknande lekar, där Klara kan ha nytta av sina erfarenheter. På grund av verksamhetens saknad av utklädningskläder, hade leken aldrig uppkommit då materialet inte kunde erbjudas annars, om inte personalen hade tagit med sig detta material.

6.5 Klimat

Det var eftermiddag, och vi hade just ätit mellanmål. Allt var lugnt och stilla och inget planerat för dagen. Jag hade hand om en tjej i yngre tonåren, och kallar henne Sandra. Sandra satt i soffan i tv-rummet, och jag satte mig bredvid henne och småpratade lite. Vi pratade om olika lekar som var roliga att leka. Jag frågade Sandra vilken lek hon skulle vilja leka om hon fick välja vilken hon ville. Sandra svarade bestämt "häst". Jag frågade om Sandra ville gå ut så hon kunde visa mig hur leken går till, så vi kan leka häst tillsammans. Sandra tyckte det var en bra idé, och fick bråttom med att ta på sig skorna för att komma ut. När vi fått på oss ytterkläder gick vi ut på gården. Med sig hade Sandra en ryggsäck full med allt ifrån ryktborstar till grimskافت. Sandra bestämde att jag skulle vara häst, och kopplade genast fast grimskافتet i en hälla i mina byxor. Grimskافتet knöt hon fast i en stolpe, så jag inte skulle kunna smita under ryktningen. Sandra började borsta hästen med en ryktborste, och fortsatte tills alla använts. Sen var det dags att kratsa hovarna. Som tur var så hade Sandra en lydig häst som lyssnade väldigt bra. När ryktningen var klar var det bara att sätta i gång med hinderhoppningen. Hindren på gräsmattan var byggda av två hinkar, med en sopborste tvärs över. Sandra höll hästen hårt i grimskافتet och gick hela tiden vid min sida.

"Trav, galopp, skritt, prrr, stanna, bra, duktig häst", var några ständigt återkommande kommandon hon gav hästen. Jag kan verkligen se på Sandra att det inte finns något roligare än att leka häst. Efter en stunds hoppande är hästen helt slut, och får ledas iväg för att beta lite gräs. Vatten fick drickas ur poolen. Till slut fick Sandra leda in hästen i boxen i stallet (in i hallen i huset) och ta av grimskافتet. Sandra hängde både grimskافتet och ryktborstarna på en krok, då denna lek enbart är en utomhuslek. Den här leken kan hålla på i evighet, då vi turas om att vara häst.

6.6 Egna kommentarer

Det är så härligt att få se Sandra när hon leker häst. Hon lever sig verkligen in i rollen som ryttare och hästägare. Med Sandras fantasi och kreativitet förvandlas vår gård till en stor hage med stall och ridbana. Man kan ju undra vad det ska vara för nytta och hur givande det är att leka häst, men det ger så mycket mer än vad man först anar. Din empatiska förmåga, kreativiteten, omvårdnadsinstinkten, koordination, motorik, språk, koncentration, uthållighet är bara ett axplock av det som utvecklas och berörs hos Sandra när hon leker den här leken. Att leka häst är att lära för livet. Klimatet runtomkring oss, alltså stämningen kring händelsen, var tillåtande för leken. På så sätt kan leken hållas vid liv.

6.7 Personal

Ibland är det svårt att komma på aktiviteter åt de barn och ungdomar man har hand om för dagen. Du kan T.ex. ha hand om en yngre tjej och en äldre kille, med vilt skilda intressen. Detta hör till vanligheten då jag själv varit med om det vid ett flertal gånger. Det jag tänker ta upp nu handlar om just de ovannämnda. Jag skulle ha hand om en tjej i 13 årsåldern och en kille i 18 årsåldern. Det var varmt och skönt ute, så vi var ute på gården och funderade på vad vi skulle hitta på. Jag kallar här killen för Kim och tjejen för Petra. Kim sprang till förrådet och ropade att han ville spela bandy. Ut kommer han sen med mål, klubba och boll. Petra sprang även hon och hämtade klubba åt både sig själv och åt mig, och plötsligt for det bollar kors och tvärs. Jag föreslog för Kim och Petra att vi kunde köra ”pricken”. De båda såg väldigt förvånat på mig, och förstod inte vad jag menade med det. Jag förklarade reglerna för dom och ställde mig i målet för att visa. Petra fick börja med att skjuta mål på mig.

Tyvärr missade hon, och då var det hennes tur att stå i mål. Kim fick nu skjuta på Petra, och han gjorde mål. Då fick Petra stå kvar i mål och det var min tur att skjuta. Både Petra och Kim förstod nu att den som missar mål får ställa sig i målet och försöka rädda nästa boll. Vi spelade lite för att lära oss reglerna, och det tog inte lång tid förrän de var med på noterna båda två. Kim gjorde massor med mål och var så segerlysten. Missade han mål blev det en hel del svordomar. Petra som har lite svårare för att träffa mål tyckte det var så himla kul, att när hon gjorde mål blev hon överlycklig. Vi hade fullt upp med att hänga med i reglerna, om

vems tur det var, hur många poäng vi hade osv. vilket gjorde att spelet kunde fortskrida under en lång tid utan att bli långtråkig.

6.8 Egna kommentarer

Både Kim och Petra gick in i spelet och kämpade både mot och för varandra på ett sätt jag inte lagt märke till förut. Vi tog hänsyn till varandra och gjorde så gott vi kunde. Vi hade jätteroligt ihop, alla tre. Leken kunde lika gärna ske utan personal, men med personalens engagemang och deltagande sker leken på helt andra villkor. Personalen är med på barnens nivå i leken och leker efter samma regler. När jag som personal föreslog ”pricken” påverkade jag deras val av lek på ett sätt, och även deras spel och regler. Jag såg däremot inte min roll som en vägvisare, utan mer som en vägledare och som en funktionär som fanns med i leken för att hålla leken på rätt spår och hålla den levande.

6.9 Analys

Som jag tog upp i teoridelen tidigare skrev Egidius att Vygotskij ägnade sig åt psykiskt störda barn och barn med förståndshandikapp i sitt arbete inom neuropsykologin. I Bråten står det även att Vygotskijs pedagogiska teorier formades i en tid av revolution och offren bildade en grund till det intresse Vygotskij hade för avvikande beteenden och utvecklingsstörningar hos barn. Vygotskij försökte hitta lösningar på rehabiliterings fronten hos barn med olika funktionshämningar och sysselsatte sig ingående med att arbeta med temat barns lek. På grund av Vygotskijs inriktning, hans intresse och arbete med just denna grupp som jag är studerar valde jag att använda mig av Vygotskijs teori om lek.

Jag tycker att Vygotskijs intresse och forskning kring funktionshindrade och kring lekens betydelse hos barn passade bra ihop med vad min studie handlar om, just funktionsnedsatta barn kopplat till lekens betydelse. Därav mitt teorival, som jag tror jag kommer ha nytta av i min analys av iakttagelser. När ett barn leker mamma följer barnet reglerna för modersbeteendet. Det var just vad Elin och Sofia gjorde när de lekte med barnet i vagnen. De använde sig av de erfarenheterna de fått genom sin vardag. De fångar beteende i form av bestämda handlingsregler. Det som har passerat obemärkt hos tjejerna i vardagliga livet, blir

beteenderegler i leken. Den dolda sociala koden blir på så vis mer medvetandegjord i och genom leken. I rollimitation får Klara internalisera attityder och handlingar. Hon organiserar en uppsättning handlingar och förknippar dessa med en bestämd roll. Rollek blir för henne en social invigning om sociala roller. När hon efterliknar andras beteenden i leken är detta nära förbundet med förståelse. I leken börjar barnen frikoppla betydelsen från själva föremålet. Sandra använde sig av hinkar och sopborstar som hinder. Handlingarna börjar utgå ifrån betydelsen. Barnen lär sig att spela med olika betydelseinnehåll. Barnet lär sig att skilja mellan betydelsefält och det visuella fältet. Hallen inne i huset fungerade som en stallplats och poolen ute var hästens vattenhink. Leken främjar subjektets vilja och kreativitet, och enligt Birgitta Knutsdotter Olofsson är att leka det roligaste barn vet och i leken finns ett stort pedagogiskt värde. (Knutsdotter Olofsson, B 1993) När Klara klädde ut sig till ängel och jag till tant var Klara väldigt mån om att hjälpa tanten som knappt kunde gå. I leken sträcker sig Klara utöver sin aktuella nivå. Som jag tog upp tidigare i teoridelen ser Vygotskij barns kognitiva utvecklingsnivå på två olika nivåer. Den ena nivån är den där barnen på egen hand kan hantera uppgifter, och den andra nivån är där barnen kan agera med hjälp och stöd från andra. På ett pedagogiskt sätt kan man ge barn en uppgift i ett försök att lösa en uppgift. Ta händelsen där Kim och Petra spelade bandy. Vi kan säga att deras uppgift var ”pricken”. Som personal fanns jag där som hjälp och stöd med bland annat reglerna, då jag visste att uppgiften låg en bit ifrån deras färdighetsnivå. När både Kim och Petra klarade uppgiften fick de positiva erfarenheter av den sortens problemlösning, och de rör sig framåt i sin utveckling. Spel fordrar en social koordinering av handlingar. Varje deltagare har en enhetlig uppfattning om spelets mening. Grönvall tar upp spel som något som lär barn kontrollera sitt beteende i ljuset av socialt koordinerade handlingar.

Något som jag uppmärksammade i spelet med Petra och Kim var att Kims aggressiva beteende när något gick fel, minskade allt eftersom vi spelade. Han fick beröm när han gjorde bra och samma gällde Petra, när det gick mindre bra fick de båda peppning om att försöka igen. Kanske var det något som under spelets gång fick Kim att kunna kontrollera sin frustration och istället kämpa vidare. Han var även vänlig mot Petra när han tog hänsyn till att hon var rädd för hårda bollar, och tog det försiktigare när hon stod i mål. Självrespekt uppstår om detta att följa reglerna känns rätt, och det var något som syntes hos Petra under spelets

gång. Hon uppträdde på ett sätt där jag kunde se mer självförtroende och en bättre självkänsla och utstrålning. Det är genom leken vi lär oss att det går att bygga upp ett varmt inre rum. Leken är motsats till prestation men leder till kompetens. Lek har inget med konkurrens, spänning eller fiendskap att göra. Lek är barns sätt att konkret göra världen begriplig, att bemästra sina känslor och pröva nya angreppssätt. När barn leker tränas föreställningsförmågan, man skapar rika inre bilder. Ju tidigare och ju oftare man får vara med om det, desto lättare har man att sedan hela livet fortsätta leka, fantisera och skapa. Och desto rikare upplever man sig som människa. En lekglad vuxen är det mest stimulerande som finns för barns lek. (<http://www.barnfamiljen.com/templates/article.asp?id=2989>)

”Om vi erkänner lekens betydelse för barn under så att säga normala omständigheter, hur oerhört mycket större betydelse måste då inte leken ha för barn under speciella omständigheter. Jag tänker då på barn med flyktingbakgrund, barn som lever i krigsförhållanden, barn med funktionshinder och barn med traumatiska upplevelser.”
(Grönvall 1993 sid.14-15)

7. Diskussion

För att gå tillbaka där jag började min studie. När jag började skriva på min uppsats tog jag fram mina frågeställningar, och dom kategoriserade jag sedan i fyra olika teman. Det min studie handlar om är alltså dessa frågeställningar. Har jag då fått svar på det jag i början nämnde? Jag hade som delmål att se hur leken ser ut. Vad jag då menade med det var att se hur leken ter sig, se vad det är barnen gör när dom leker. Som jag skrivit i mina iakttagelser så kan barnens lekar te sig på olika sätt. Det jag kommit fram till är allt mellan häst, utklädnings, bollspel och rollekar.

Lekar som jag iakttagit men inte nämnt i min studie har även varit affär, post, tjuv och polis och diverse lek med olika leksaker. Och just olika leksaker är en faktor som jag enligt dels iakttagelser men främst datainsamling kommit fram till har betydelse för barnens lek. Har barnen en miljö runt omkring sig som är inbjudande och som lockar till lek, så tar barnen lättare initiativ till att leka. Är det dåligt med lekmaterial eller kanske felanpassade lekmaterial, så hämmar det barnens förmåga att leka på egen hand. Om personalen runt barnen är öppensinnade, lättsamma och tillåtande påverkas barnen på ett sätt som välkomnar

lekar av olika slag och på så vis skapas en lekfull atmosfär. Barnen känner ett stöd från personalen i deras lekmöjligheter och har lättare för att dels själva leka och även för att leka med personalen. Klimatet välkomnar barnen att leka. Detta för mig in på vilken betydelse personalen har för barnens lek. Barnen läser ju av vuxnas förhållningssätt till leken i fråga. Om personalen utstrålar glädje och vilja till lek så inspireras barnen till att engagera sig i olika lekar, medan någon som saknar lusten till att leka påverkar barnen i den mening att leken kvävs eller aldrig ens påbörjas. Så personalens intresse, förhållningssätt och inställning till barnens lek påverkar leken oerhört mycket, och är beroende av att hålla barnens intresse och engagemang brinnande och i liv och rörelse. Personalens roll kan se ut på många sätt. När jag nu skriver om personalen så utgår jag ifrån litteraturen jag tagit del av, och inte personalen i verksamheten jag gjort mina iakttagelser på, och väver samman med mina erfarenheter av barn och deras lek. Du kan som personal gå in i och delta i barnens lek, men kan göra det på olika sätt. Om du är med och styr och bestämmer för mycket kommer barnen snart att tappa intresset för leken ni ägnar er åt, då det inte längre är "deras" lek. Det är ett givande och tagande och enligt min uppfattning en ständigt tillbakalutande roll du bör ha som personal. Att finnas där och vara med i leken som ett stöd. Det är deras lek och du är med som funktionär och ser till att leken fungerar, utan att störa eller avbryta den. Du inspirerar med ditt deltagande, stöttar med din närvaro, engagerar med ditt intresse och finns med som hjälp om barnen ber om. Personalen har betydligt större roll i barnens lek, än vad jag anade från början. Och som jag i mina frågeställningar ställde mig frågan, på vilket sätt leken får inspiration, blir mitt svar personalen. Det finns ju många faktorer som inverkar på hur leken inspireras, men den främsta faktorn, och den kanske mest betydelsefulla, ser jag personalen som inspirationskälla till barnens lek. Det är så många faktorer som inverkar och påverkar leken och hur den fungerar, och mycket har jag redan nämnt.

Något jag inte kommit till förrän nu är det tidsmässiga utrymmet och dess samhörighet med leken. Utifrån mina erfarenheter anser jag att leken är som bäst när den kommer spontant. Om klimatet är tillåtande kan leken framstå närhelst, och inte på bestämda lektider. Som jag nämnt tidigare behöver leken tid och få tid. Med det menar jag att leken får ta den tid det tar. Att avbryta barnen mitt i en lek kan påverka leken på så sätt att den aldrig får lekas färdigt. Det är givetvis orimligt att barnen leker oavbrutet, och äta måste ju alla göra, men vad jag menar är att man ska ha överseende i barnas lek och inte avbryta och störa i onödan. Min

slutliga frågeställning handlar om vilken plats leken har. Jag kan säga att leken har stor plats, men för att lämna verksamheten utanför som tanken var, har jag redigerat om min frågeställning till följande. Vilken plats tar leken? Jag anser att leken tar väldigt stor plats, men det är något jag insett först nu. När jag gjort min studie har jag engagerat mig väldigt i just barnas lek, och detta har präglat mina tankebanor och på så sätt öppnat upp mina ögon för just detta ämne. När jag nu i efterhand ser på lekens betydelse hos barnen, så ser jag vilken stor plats leken tar. När man inte reflekterar över det tänker man inte på hur mycket av barnens vistelse som är lek och när man väl har uppmärksammat det, det är då man kan ta vara på det och utveckla det. Och när det gäller att utveckla, är det något jag reflekterat över som jag nämnt i början av min studie. Eftersom leken har, och tar så stor plats, och har så stor betydelse. Varför inte prioritera leken på ett annat sätt än idag. Och då menar jag inte inom verksamheten, utan inom verksamheter som har med funktionsnedsatta barn och ungdomar att göra. ”De funktionshindrade barnens behov måste ständigt lyftas fram och påminnas om! Mycket mer måste göras för att barn med funktionshinder ska få leka som andra barn.”
(http://www.foraldrakraft.se/FK_0604/060427_lekplatser.html)

7.1 Socialpedagogik

I Gustavsson och Möllers Omsorgsegenskaper skriver Rita Habekothé att alla barn har rätt att växa upp i en miljö som ger förutsättningar för optimal utveckling. Oavsett vilken typ av störning barnet lider av handlar det alltid om ett barn som håller på att uppfostras. I vissa vårdkretsar finns en tendens till att koncentrera sig på oförmågan eller avvikelserna och betrakta barnet som summan av sina defekter. Istället bör man se barnet ur ett helhetsperspektiv och behandlingsåtgärderna bör vara inriktade på uppfostringsituationer. Social omsorg är ett omfattande och betydelsefullt samhällsligt verksamhetsområde.

Eriksson, Ringsby-Jansson och Cech hävdar att social omsorg kan öppna för nya och väsentliga dimensioner i socialpedagogisk praxis. Detta kan innebära en särskild kvalitet i relationen mellan pedagogen och barnen. (Gustavsson och Möller 1998)

En relation som möjliggör realiserandet av det goda livet och för utveckling av social kompetens. Socialpedagogiken kan vara ett betydelsefullt tillskott för utvecklingen av ett professionellt förhållningssätt och en pedagogisk metodik i det sociala omsorgsarbetet. Att

före socialomsorgs- och socialpedagogisk praxis kan innebära möjligheter för ett socialt stödarbete, med fokus på att skapa förutsättningar för social integration av utsatta grupper och att utveckla det, i behov av samhällets hjälp och stöd. Hur ett socialpedagogiskt förhållningssätt kan speglas inom området korttidsboende är något jag reflekterat över. Leken är en viktig del i barns liv och barn behöver mycket lek för att lära. Hur barn leker handlar till stor del om hur personalen förhåller sig till leken, hur de bejakar och bekräftar, ser till att det finns material och att barnen får leka de lekar som är aktuella för dem. För att få en bra lek och för att den skall leda till utveckling måste barnen vara trygga i gruppen, då grunden till all lek är trygghet. Personalen bör visa på glädjen i ett jämnt samspel. I leken lär sig barnet turtagande, som att ge och ta, din och min tur, ibland bestämmer du och ibland bestämmer jag. Andra utvecklingsområden är samförstånd, lek och allvar, det vi gör nu är på lek, men sen är det på riktigt. Man är överens om att man leker, man vet skillnaden på verklighet och fantasi. Barnen lär sig ömsesidighet, alla är lika mycket värda, oberoende av hur gammal eller stark man är, om man är kille eller tjej. För leken är det viktigt att skapa en stimulerande och genomtänkt lekmiljö, att leka tillsammans med barnen och hjälpa dem på traven för att leken skall utvecklas och stimulera barnens fantasi. Barns lek behöver näring av vuxna som kan ge stimulans, utmaningar och ta fram material. Som sagt vårt förhållningssätt är avgörande. (Gustavsson och Möller 1998)

I Omsorgsegenskaper skriver Sören Hegstrup att inom socialpedagogiken finns en lång tradition av att ta hand om människor som svikits: barn, ungdomar och vuxna, och det finns tillgång till experter inom olika områden. Socialpedagogiskt tänkande innefattar funderingar kring alla goda syften, mål, medel och metoder som kan förverkligas i handling och leda till förbättringar för medmänniskor. (Gustavsson & Möller 1998)

I mina funderingar kring pedagogens förhållningssätt till barnens lek instämmer jag med vad Eva skriver i boken *Våga satsa på leken*, att leken frodas i en tillåtande atmosfär. I en anda av att allt är möjligt. Att saker och personer, liksom situationer kan förvandlas till det vi vill just nu. Den uppskattande blicken, närheten till skratt, liksom djupt allvar och dramatik är lekens gödningsmedel. Tillförandet av nya moment och förslag på användbart material gör att leken slår rot. Kanske hakar flera på. Respekt för leken, lyhört framförda förslag till fortsättning när leken "kört fast", beskydd av de lekande gör att leken får blomma. Då hinner den få en riktig

handling, rollerna blir utmejslade till hela karaktärer och omgivningen laddas av magi. Vuxna som förstår ett skämt och som själva fantiserar inbjuder till lek. Barn känner på sig vem som är lekbar. Den som visat sig lekvänlig blir ofta inbjuden till lek. (Norén-Björn 1990) Den vuxne ska dock inte styra och inte ta över i leken. Men precis lika mycket som vi tillför barn ett riktigt språk genom att tala mycket med dom, så gör vi lekarna fylliga och utvecklingsbara genom att tillföra dom det vi kan. Stig Arne Berglund skriver att socialpedagogiskt förhållningssätt bygger på att pedagogiskt använda människors motivation och livssituation som utgångspunkt och kraftkälla. Den socialpedagogiska utmaningen ligger i att skapa ett sådant handlingsutrymme att de kan utvecklas. (Berglund) Alla människor möter gränser, men det är i kamp mot det som begränsar som vi växer. Idag vet vi att dylika ”handikapp” inte är handikapp i sig utan sociala konstruktioner som kan och bör ändras. Med andra föreställningar, och med hjälp av interaktioner och hjälpmedel så händer saker. ”Det du inte har i huvudet kan du ha i artefakterna, det du inte har i benen kan du ha i rullstolen, det DU inte kan kanske din kompis kan.”(Norén-Björn 1990 sid.175)

För att ge barn tid för lek anser Birgitta Knutsdotter Olofsson att det handlar ofta om att låta bli att störa i en pågående lek. Det är inte pedagogerna som ska vara duktiga och hitta på saker åt barnen, det är barnens fantasi som ska främjas. Den vuxnes och pedagogens roll för hur barnens lek ska utvecklas får inte heller underskattas. Kompetenta barn behöver kompetenta pedagoger och vuxna som ser och möter barnen i den värld som de för tillfället befinner sig i. Som pedagog ska man delta i leken, och ha en roll där man är tillåtande.

(http://www3.ur.se/ombarn/templates/Page____4970.aspx)

Det är genom att fantisera och gå djupt in i en fantasivärld som man lär sig grunderna för hela tillvaron och hur de sociala rollerna fungerar. På det sättet kan man säga att barnet, genom leken, är aktivt delaktigt i sin egen utvecklingsprocess. Att leka fantasilekar är en konst i att föreställa sig, säger Birgitta Knutsdotter Olofsson. Det är grunden i all kommunikation att kunna tänka sig in i en annan människas situation. Det handlar också om empati, då du måste uttrycka dig så att du blir förstådd och du måste lyssna så att du förstår.

(http://www3.ur.se/ombarn/templates/Page____4970.aspx)

Socialpedagogiskt tänkande innefattar alltså funderingar kring alla goda syften, mål, medel och metoder som kan förverkligas i handling och leda till förbättringar för barnen på korttidsboendet. Utifrån det har jag kommit fram till en rad frågeställningar som jag tycker är intressanta och som jag tror kan resultera i en förbättring inom verksamheter där leken kan ses som mer central än förut. Jag har funderat på hur miljön kan förändras för att bearbetning i form av lek och skapande ska underlättas. Skulle det vara användbart och möjligt att använda sig mer av leken på ett korttidsboende? Blir leken hel utan inslag av manligt eller kvinnligt? Hur och när bör man själv som personal gå in i leken? Vilken nytta och glädje har vi av lekförmågan som personal? Hur kan man lyckas bevara lekförmågan som vuxen? Hur kan vi stödja att barn får rika och allsidiga upplevelser?

8. Litteraturhänvisningar

Egidius, H (2002) *Pedagogik för 2000-talet* Falun. : Scand Book AB

Bunkholdt, V (1995) *Från födsel till pubertet*. Lund: Studentlitteratur

Wiberg, E & Arvidsson, K (2001) *Social omsorg 2000*. Malmö: Intergraf AB

Grönvall, K (1993) *Rätt till lek: Antologi om lek i anslutning till konventionen*.

Knutsdotter Olofsson, B (1993) *Anna vill gifta sig med Fredrik*. Stockholm: Gotab

Bråten, I (1998) *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur

Norén-Björn, E (1990) *Våga satsa på leken*. Arlov: Berlings

Strandberg, L (2006) *Vygotskij i praktiken*. Finland: WS Bookwell

Fangen, K (2005) *Deltagande observation*. Malmö: Daleke Grafiska AB

Bryman, A (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Trelleborg: Berlings Skogs

Berglund, S-A (2000) *Social pedagogik I goda möten skapas goda skäl*. Lund: Studentlitteratur

Gustavsson, A & Möller, A (1998) *Omsorgsvetenskaper perspektiv, forskning, praktik*. Hegstrup, S (Red). *Kan socialpedagogik omfatta de äldre utvecklingsstörda? En filosofisk betraktelse*. Lund: Studentlitteratur

Gustavsson, A & Möller, A (1998) *Omsorgsvetenskaper perspektiv, forskning, praktik*. Eriksson, B, Ringsby-Jansson, B & Cech, B (Red). *Social omsorg – teoretiska perspektiv och verksamhet*. Lund: Studentlitteratur

Gustavsson, A & Möller, A (1998) *Omsorgsvetenskaper perspektiv, forskning, praktik*. Habekothé, R (Red). *Tidig, integrerad behandling för motoriskt störda barn 0-4 år och deras föräldrar En holländsk modell*. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

http://www.foraldrakraft.se/FK_0604/060427_lekplatser.html

http://www3.ur.se/ombarn/templates/Page____4970.aspx

<http://www.barnfamiljen.com/templates/article.asp?id=2989>